

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Sarja, Anneli; Arvaja, Maarit

Title: Läsnaolevaa vuorovaikutusta voi oppia

Year: 2018

Version:

Please cite the original version:

Sarja, A., & Arvaja, M. Läsnaolevaa vuorovaikutusta voi oppia. Ruusupuiston uutiset, (1). <https://peda.net/jyu/ruusupuisto/uutisarkisto/1-2018/3>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Läsnäolevaa vuorovaikutusta voi oppia

Uuden sukupolven opiskelijat suhtautuvat intohimoisesti opiskeluun. Opettajiksi ja kasvattajiksi opiskelevat ovat halukkaita uudistumaan. Osallistava pedagogiikka tarjoaa välineitä muutosalttiuden kehittämiseen. Siinä esimerkiksi haastavat vuorovaikutus- ja yhteistyötilanteet rajataan keskustelun ja oppimisen kohteeksi. Yhteistyötaitoja harjoitellaan osallistujien erilaisuutta hyödyntävissä ryhmissä. Moniäänistä dialogia

käynnistetään virikeluennoilla. Tavoitteena on totuttujen ajatus- ja toimintamallien kyseenalaistaminen.

Koulutuksessa ammatteihin, joissa ihmissuhteet ja toisen kohtaaminen ovat pääosassa, vuorovaikutus on olennainen oppimisen kohde. Tärkeää onkin kehittää sellaista pedagogiikkaa, mikä mahdollistaa sekä toisilta oppimisen että rutinoitujen käytänteiden uudistamisen. Tarvitaan yhteisöllistä, kollektiiviseen reflektioon ja moniääniseen dialogiin perustuvaa osallistavaa oppimista.

Virikeluennot moniäänisen dialogin käynnistäjinä

Keväällä 2015 silloisen kasvatustieteiden tiedekunnan opetussuunnitelma uudistettiin ilmiölähtöisen oppimisen hengessä. Uudistukseen liittyvässä tutkimuksessa olemme selvittäneet, miten perus- ja aineopintojen Vuorovaikutus ja yhteistyö -kursseilla hyödynnetään käytännön haasteita ja jännitteitä dialogiopimisen lähtökohtana.

Kasvatustieteen perusopintoryhmissä dialogiluennot tarjosivat syvällisen sukelluksen erilaisiin vuorovaikutusilmiöihin. Niiden oli tarkoitus toimia myös ryhmäkeskustelujen virittäjinä. Opintojen alkuvaiheessa opiskelijoiden oli kuitenkin vaikea käsitteellistää arkikokemuksiaan. Niinpä pienryhmissä keskityttiin lähinnä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen harjoitteluun, erilaisten näkemysten ja kokemusten jakamiseen ja kuunteluun.

Tutkimissamme opiskelijaryhmissä haasteellista oli käytännön ja teorian yhteyden hahmottaminen. Ilman kokemukseen perustuvaa ja käytännöstä nousevaa jaettava oppimisen kohdetta se on luonnollisesti vaikeaa. Uudistavassa dialogissahan tavoitteena on toisen aito kohtaaminen mutta myös sisällön syvälinen jäsentäminen, korostaa ryhmän vetäjä Marjatta Pakkanen.

Toisella pedagogisten aineopintojen intensiivikurssilla opetus oli sen sijaan kohdennettu koulumaailman haastaviin vuorovaikutus- ja yhteistyötilanteisiin. Virikeluennoilla yhteisen oppimisen kohteeksi valittiin todellisia ongelmatilanteita, joiden ennaltaehkäisyä ja oppilasta tukevaa läsnäoloa harjoiteltiin. Dialoginen vastakkainasettelu viritti aktiivista keskustelua sekä luennoitsijaparien että opiskelijoiden välillä. Myöhemmin toiminta jatkui sekaryhmissä, joissa oli eri tieteenalojen aineenopettajaopiskelijoita.

Moniääninen dialogi johdatteli opiskelijoita tarkastelemaan asioita entistä laajemmista näkökulmista: "Siellä on ollut niin mahtavia ihmisiä ja ihmisiä, joilla on taas hiukan erilaisia näkemyksiä ja me ollaan keskusteltu tosi syvällisestikin niistä kaikista kokemuksista ja näkemyksistä, joita meillä on. Kuva kaikesta on laajentunut hirvittävän paljon. Ihan voin sanoa, että omaan maailmankatsomukseenikin on tullut tiettyjä lisäyksiä."

Aineenhallinnasta vastuulliseen kasvattajuuteen

Tutkimamme aineenopettajaryhmä teki toiminnallisia harjoitteita ja kehitteli keskusteluissaan konkreettisia keinoja haastavien vuorovaikutustilanteiden ratkaisuun. Esimerkiksi vaikeiden tilanteiden ja tunteiden sanallistaminen osoittautui tarpeelliseksi kiusaamisen ennaltaehkäisyssä ja levottoman oppilaan kohtaamisessa. "Että kun siinä kiusaamistilanteessa se ryhmän sisäinen dynamiikka on hyvin usein myös eleitä, katseita ja se, miten sää seisot toista kohtaan. Että siinä on paljon sellaista, mikä ei ehkä näy sille opettajalle. Se ei ole suoranaista toimintaa eikä sanoja, mutta se näkyy niissä valinnoissa mitä ne oppilaat tekee."

Myös vastaavien omakohtaisten kokemusten ja emotionaalisesti koskettavien tilanteiden läpikäynti tuki uudenlaista opettajuutta. Ryhmää ohjannut opettaja Paula Rönnberg kiteyttääkin, että pystyäkseen opastamaan muita opettajan on ensin tultava tietoiseksi omista ajattelu-, vuorovaikutus- ja toimintamalleistaan, mutta hänen on myös opittava purkamaan niitä yhdessä muiden kanssa.

Läsnäoleva ja kohtaava vuorovaikutus ei ole itsestäänselvyys. Ilmiölähtöisessä opetuksessa se on nostettu yhdeksi kehittämisen kohteeksi. Yhteisöllisyyden vahvistaminen edellyttää toimintakulttuurin muutosta. Se tapahtuu pienin askelin. Sekaryhmä pohti, voitaisiinko esimerkiksi yhteenkuuluvuutta lisätä sillä, että jokainen tulee kouluyhteisössä päivittäin luonnollisesti huomioiduksi: "Tervehdiessä tulee oppilaillekin se kokemus, että olen tullut nähdyksi. Toki se on vaan tervehdys, mutta se hienous onkin siinä, että se vaatii niin vähän. Ja vaikka se on vaan se sana, niin haluaisin silti ajatella, että siinä taustalla on se, että sää enemmän avaudut sille toiselle ja tuut helpommin lähestyttäväksi."

Tutkimuksemme perusteella voimme todeta, että osallistava pedagogiikka kehittää vastuullista kasvattajuutta. Sen edellytyksenä on sekä ryhmä- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu että totuttujen käytänteiden ja näkemysten kyseenalaistaminen. Aineenopettajaopiskelijat korostivat oivaltaneensa, ettei koulutyössä oman oppiaineen pedagoginen hallinta riitä vaan oppilaat tulee kohdata myös läsnäolevan ja erilaisuutta arvostavan vuorovaikutuksen tasolla. Opetellaan olemaan ihminen ihmiselle!

Anneli Sarja ja Maarit Arvaja

[Anneli Sarja](#) ja [Maarit Arvaja](#) työskentelevät tutkijoina [Koulutuksen tutkimuslaitoksessa](#). Heitä yhdistää kiinnostus yhteisöllisen oppimisen prosesseihin. Heidän tutkimuksensa keskittyy pääosin käytäntö- ja kokempainotteiseen oppimiseen korkeakoulukontekstissa. Tutkijoille moniääninen dialogi on sekä tutkimuskohde että tapa tehdä työtä.

Lue lisää: [Vuorovaikutus ja dialogi oppimisyhteisöissä - tiimi](#)

Lähetä palautetta kirjoittajille: anneli.sarja@jyu.fi tai maarit.arvaja@jyu.fi

Henkilökuvassa vasemmalta: kirjoittajat Anneli Sarja ja Maarit Arvaja, aineenopettajaopiskelijaryhmän vetäjä Paula Rönberg sekä opiskelijat Henri Raudaskoski, Helmi Ryösa, Niilo Salo, Mikko Ulfves ja Liisa Ranta-

Ylitalo. Kuvaaja Kristiina Kontoniemi

Pääkuva: iClipart-kuvapankin kuvasta muokannut Martti Minkkinen.